Kansalllispuistojen retkeilyn palvelurakenteiden kehittämissuunnitelma, Keski-Suomi

Mirva Leppälä

Keski-Suomen retkeilyreitit maailmankartalle

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Metsähallitus

jamk.fi
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

www.aitomaaseutu.fi/retkeilyks

SISÄLTÖ

1 Tausta 3

1.1 #Keski-Suomen retkeilyreitit maailmankartalle –hanke 3

1.2 Hankkeen tuottamat aineistot reiteistä 4

2 Aineisto ja menetelmät 4

2.1 Työpajat 4

2.2 Haastattelut 4

2.3 Valo- ja videokuvaukset 5

2.4 Reittiluokittelu 5

2.5 Muu aineisto 5

3 Nykytilan välittömät kehittämistarpeet 6

3.1 Leivonmäen kansallispuisto 6

3.2 Isojärven kansallispuisto 7

3.3 Pyhä-Häkin kansallispuisto 8

3.4 Salamajärven kansallispuisto 9

Kannen kuva: Salamajärven kansallispuisto. #Keski-Suomen retkeilyreitit maailmankartalle –hankkeen kuvapankki, Upe Nykänen. www.aitomaaseutu.fi/retkeilyks.

Selvitys on laadittu osana #Keski-Suomen retkeilyreitit maailmankartalle –hanketta. Hankkeen toteutusta koordinoi Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja osatoteuttaja Metsähallituksen luontopalvelut. Hankeen rahoitus Keski-Suomen ELY-keskus maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta.

Lisätietoa hankkeesta www.aitomaaseutu.fi/hankkeet/retkeilyks

1 Tausta

1.1 #Keski-Suomen retkeilyreitit maailmankartalle –hanke

Tämä selvitys on tuotettu **#Keski-Suomen retkeilyreitit maailmankartalle –hankkeessa.** Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa Keski-Suomen luontomatkailua parantamalla keskeisten retkeilyreittien tunnettuutta, palvelukykyä sekä toimijoiden yhteistyötä.

1) **retkeilyreittien opasmateriaalien tuottaminen ja digitalisointi (ml. mobiiliopastus)**
2) **luontomatkailun yritystoiminnan edellytysten parantaminen (tuotemanuaalit, valmennukset, tapahtumat)**
3) **luontomatkailun näkyvyyden lisääminen aluemarkkinoinnissa (videot, kampanjat)**
4) **reittialueiden investointihankkeiden aktivointi ja koordinointi**

Tavoitteen 4 saavuttamiseksi hankkeessa laadittiin kehittämistä ohjaavat raportit kustakin reitistä. Selvitysten pääpaino on infrarakenteiden nykytilassa ja kehittämisessä, mutta niissä käydään läpi osin myös viestintään ja markkinointiin kuin maisemanhoitoon ja toimijayhteistyöhön liittyviä tekijöitä. Nyt käsillä olevaan selvitykseen on poimittu hankkeessa mukana olevien Metsähallituksen hallinnoimien reittien ja kohteiden retkeilyn palvelurakenteiden ja maasto-opastusviestinnän kehittämistarpeeseen liittyvät osiot:

1) **Leivonmäen kansallispuisto**
2) **Isojärven kansallispuisto**
3) **Pyhä-Häkin kansallispuisto**
4) **Salamajärven kansallispuisto**

Nykyisellään kohteet palvelevat vaihtelevalla laadulla pääasiakaskohderyhminään paikalliset ja lähialueen virkistäytyjät. Suomalaisen luontomatkailun vahva kansallisen ja kansainvälisen nosteen myötä tarve reittien ja kohteiden infrarakenteiden parantamiseen on iso, sillä mikäli halutaan kasvua keskisuomalaiseen luontomatkailuun kansainvälisten matkailijoiden ja ryhmämatkustajien (seniorit, erityisryhmät, ryhmämatkat) jatkuvasti kasvavasta joukosta, on kohteiden infrarakenteiden oltava päivitettyjä vastaanottamaan ko. ryhmiä laadukkaasti, turvallisesti ja eri kestävyyden lajit huomioiden.

1.2 Hankkeen tuottamat aineistot reiteistä

Tietoa kohteista löytyy muun muassa #Keski-Suomen retkeilyreitit maailmankartalle –hankkeessa tuotetuista materiaaleista: esitteitä, reittikuvauksia Outdoors Finland –portaaliin sekä Outdoor Active –portaaliin (suomi, englanti). Esittelymateriaalit on koostettu hankkeen verkkosivulle, mistä ne ovat kaikkien vapaasti hyödynnettävissä: www.aitomaaseutu.fi/esittelymateriaalit. Lisäksi sivustolta löytyy lukuisia videoita ja kuvia vapaaseen käyttöön.

2 Aineisto ja menetelmät

2.1 Työpajat

Hankkeeseen liittyvien järjestettiin kevään 2017 aikana viisi eri reittien profilointityöpajaa missä kussakin käsiteltiin useita kohteita. Työpajojen tarkoituksena oli kartoittaa kehitystarpeita, löytää alueen erityispiirteet ja erotustekijät. Työpajojen aineistoista poimittiin tärkeitä tietoja reittiraportteihin sekä niistä saatiin hyviä jatkoselvityksen aiheita sekä kanavia.

2.2 Haastattelut

Työpajoihin osallistujilta kysyttiin haastatteluja varten henkilöitä, joilla olisi paljon tietoa kustakin alueesta. Haastattelun tarkoituksena oli kerätä tietoa ja tarinoita hankkeen tuot-

teistamis- ja kehittämistyötä varten. Haastatteluja on tehty yhteensä 27 kappaletta. Haastateltaville lähetettiin kysymykset etukäteen sähköpostilla, jotta he ehtivät tutustua niihin ennen varsinaista haastattelua. Haastattelussa tiedusteltiin haastateltavan taustaa ja suhdetta luontoalueeseen. Kysyttiin myös alueen historiasta ja nykytilasta sekä paikallisista erityispiirteistä ja tarinoista. Lopuksi kysyttiin, miten haastateltava arvioisi alueen tulevaisuuden näkymät ja mitä toiveita hänellä on reitistöä ajatellen.

2.3 Valo- ja videokuvaukset

Kesän 2017 aikana otettiin hankkeen toimesta yli 6 000 valokuvaa ja 360 eri videoaineistoa kaikilta hankkeen reiteiltä. Kuvat tukevat tärkeällä tavalla paitsi viestinnällisiä tavoitteita, mutta toimivat myös tärkeinä tiedonlähteinä infraselvityksissä.

2.4 Reittiluokittelu

Hankkeessa mukana oleville reiteille laadittiin reittiluokittelu Outdoors Finland –ohjelman mukaisin ohjein. Reittiluokittelu pitää sisällään kattavan selvityksen reitin luonteesta, kunnosta, eri vaiheista ja maasto-olosuhteista. Reittiluokittelun yhteydessä kustakin reitin eri jaksosta otettiin oma gps-jälki mahdollista myöhempää tarkempaa tarkastelua varten.

2.5 Muu aineisto

Tarkemmat kansallispuistokohtaiset kehittämissuunnitelmat löytyvät hankkeen verkkosivustolta: www.aitomaaseutu.fi/retkeilyks.

3 Nykytilan välittömät kehittämistarpeet

Alla on taulukoituna kunkin kansallispuiston merkittävimmät lähiajan kehittämistoimenpiteet koskien alueen palvelurakenteita sekä opastusviestintää maastossa. Tärkeimpänä nähdään luontomatkailun yritystoimintaan liittyen isompien ryhmien (seniorit, erityisryhmät, ryhmämatkailijat) ja kansainvälisten kävijöiden palvelemisen mahdollistamiseksi on alueiden reittien turvallisuuden varmistaminen, jolloin kiireellisimpinä toimenpiteinä ovat polkujen tasoittamiseen, kestävöintiin ja viitoitukseen liittyvät toimenpiteet kuin myös laadukkaampien ryhmiä palvelevien taukopaikkojen löytyminen alueilta.

3.1 Leivonmäen kansallispuisto

Taulukko 1. Leivonmäen kansallispuisto - kehittämisen tavoitteet ja keinot	
Palvelurakenteet	
Kehittämistarve	**Keinot**
Kulkemisen turvaaminen ja pinnan kulumisen estäminen	Pitkospuiden korjaaminen, tason nostaminen ja osittainen kestävöinti mm. Luupään lenkin alusta ja Kirveslammen eteläpuolelta
Huonokuntoisten (vaarallisten) pitkospuiden poistaminen ja kulun turvaaminen muutoin	Polkujen kestävöinti
Pyörätuolisillan uusiminen	Lahojen lankkujen vaihtaminen uusiin
Harjujärven avokodan rakenteiden uusiminen	Kodan lahojen kaidehirsien vaihtaminen uusiin, katoksen parrujen tarkistaminen (vuotavatko)
Lisää laavuja	Esimerkiksi Harjujärven puolikodan yhteyteen
MTB-reitin laatiminen	Reitin valinta ja raivaus sekä merkintä (ml. lähtötaulut)
Erilaisia taukopaikkoja lisää	Reittien varrelle lisää taukopaikkoja ja keinuja, riippumattoja, majoja
Uusia tapahtumia	Esimerkiksi Juniori MTB (maastopyöräilytapahtuma nuorille)
Lapsiperheille houkuttimia	Erilaiset tapahtumat ja lapsille suunnatut tehtävärastit
Retkilatu	Suo-osuudelle oma lenkki (poikkilatu)
Pitkä vaellusreitti	Rengasreitti, joka yhdistää pohjois- ja eteläosat
Tarinaopas	Oikean oppaan avulla ja/tai mobiilina esimerkiksi QR-koodeja tai sovelluksia hyödyntäen
Opastusviestintä maastossa	
Kehittämistarve	**Keinot**

Laminoidut kartat	Palveluiden merkitseminen kartalle
Tienvarsiopasteet	Opasteet Kirveslammen pysäköintialueelle, näkyvämmät kansallispuistokyltit 16653-tien varteen
Epäselvä viitoitus (mm.Luupään lenkin ja Kirveslammen kierroksen erkanemiskohta epäselvä)	Viitoitusten selkeyttäminen ja lisääminen sekä vasta että myötäpäivään; viittojen materiaali kestävämmäksi
Haalistuneet maalimerkit	Sinisten maalimerkkien uudelleenmaalaus ja/tai kokonaan uusiminen uudella tavalla
Parkkipaikkojen merkitseminen selkeiksi Selänpohjalla	Kyltitystä
Harjujärvellä on telttailupaikka, mutta se on merkitty ainoastaan Metsähallituksen karttaan	Opasteet telttailupaikalle
Käymälähuolto paremmaksi etenkin tärkeillä lähtöpaikoilla	Käymähuollon päivittäminen modernimmaksi mm. Selänpohjan parkkipaikalla
Harjujärven puolikodalla liiterin vieressä huussi, jota ei meinaa huomata	Selkeä kyltti paikalle, jotta huussin huomaa
Opastus- ja lähtötaulut päivitettävä	Lähtökartat oltava näkyvillä + muuta tietoa reiteistä ja kohteista
Mobiilikohdeopasteet	Kuvat, videot, äänet. Kiinnitetään huomio ympäröivän luonnon ääniin, tuoksuihin ja tunnelmiin. Sijoittaminen maastoon.
Esteettömän osuuden parkkipaikan kunnossapito	Kasvillisuuden karsiminen parkkipaikoilta
Opasteet parkkipaikoille	Autoteiden varsille ja reittien loppupäähän kyltitykset
Lisää parkkipaikkoja	Muun muassa Soimalammelle, Joutsniemenmutkaan

3.2 Isojärven kansallispuisto

Taulukko 2 Isojärven kansallispuisto - kehittämisen tavoitteet ja keinot	
Palvelurakenteet	
Kehittämistarve	**Keinot**
Lisätilaa teltoille (ruuhka-aikaa varten)	Uusi teltta-alue johonkin logistisesti tärkeälle paikalle
Näköalatasanne	Katse Isojärvelle, vuorilammen suunnalle
Kulkemisen turvaaminen ja pinnan kulumisen estäminen	Pitkospuita useisiin kohteisiin eri reittien varrelle
Huonokuntoisten (vaarallisten) pitkospuiden poistaminen ja kulun turvaaminen muutoin	Kestävöintimurske, esim. Kuorejärven E-reunalta pitkoksetpois, reitti kuivan maan kautta

Taukopaikkoja keittomahdollisuuksineen, niin että voi tehdä tulen myös metsäpalovaroituksen aikaa	Kalahti, Rehusaari, Ala-Vahteri, Kannuslahti, Kuorejärvi
Näköalapaikka Isojärvelle	(Vahtervuori)
Reitin alkuun Heretty – Kannuslahti / liikuntarajoitteiset – invavessa H. kämpälle tulossa – välipolku keskellä? Hätätilanteiden sattuessa? Mahdollinen polkujen raivaus.	
Esteettömyyden parantaminen ja erityisliikkujien huomioiminen	Kannuslahti, invahuussi ja uudet nuotio- ja keittorakenteet
Ryhmämatkojen tukikohta (patikoijat, melojat, ym.)	Ala-Vahterin alueen muuntaminen yritystoiminnan tukikohdaksi (telttapaikat, saunat, keittokatokset, ym.)
Laiturit kanooteille	Nokipohja, Ala-Vahteri, Kalalahti, Rehusaari
Alueen monikäyttö turvattava	Lammasaidan ylityskohta turvattava MTB-reitillä
Opastusviestintä maastossa	
Kehittämistarve	**Keinot**
Selkeämpi viitoitus	Reiteille omat värikoodit ja nimellä merkityt reitit
Vaativuusmerkinnät	Näkyviin viitoitukseen ja opastukseen
Risteysmerkinnät selkeämmäksi	Sama nimi koko matkan
Kiertosuuntasuositus – vastapäivään (järvi ja laavu) / myötäpäivään (lopussa kohokohta).	Myötäpäivään, koska pyöräreittikin kulkee siihen suuntaan
Kiertosuunnan suunnittelu	Kokonaistarkastelu tehtävä ja selkeytettävä alueen viitoitusta
Viitoitus reitille ja reitiltä pois	Suhteessa edellämainittuun suunnitteluun.
Karttoihin enemmän tietoa	Kartat pienemmällä mittakaavalla
Värikoodit	Jokaiselle oma väri
Mobiilikohdeopasteet	Kuvat, videot, äänet. Kiinnitetään huomio ympäröivän luonnon ääniin, tuoksuihin ja tunnelmiin. Sijoittaminen maastoon.

3.3 Pyhä-Häkin kansallispuisto

Taulukko 3. Pyhä-Häkin kansallispuisto - kehittämisen tavoitteet ja keinot	
Palvelurakenteet	
Kehittämistarve	**Keinot**
Kulkemisen turvaaminen ja pinnan kulumisen estäminen	Pitkospuiden korjaaminen, tason nostaminen ja osittainen kestävöinti

Huonokuntoisten (vaarallisten) pitkospuiden poistaminen ja kulun turvaaminen muutoin	Polkujen kestävöinti
Levähdyspaikkoja	Mm. Kotanevanniemekkeeseen sekä Suolikon-rinteeseen
Infopisteeseen kasvitietoutta	Lisää tauluja ja opasteita
Nähtävyyksien esilletuonti	Portaat Suolikon jyrkänteeseen
Lisää majoituskapasiteettia	Majajärven LP-tupa kaupalliseen majoituskäyt-töön
Opastusviestintä maastossa	
Kehittämistarve	**Keinot**
Tarkemmat paperikartat	Esimerkiksi lainattavissa/ostettavissa jostain panttitoiminnolla
Mobiiliopastus reitin varrella	Tarinankerronta
Koordinaattitaulut (olet tässä)	Taulujen ja ”olet tässä”-tarrojen lisääminen
Opasteiden oikeinkirjoituksen korjaaminen (esi-merkiksi keittokatos = cooking area (ei cooking place)	Uudelleen kaivertaminen

3.4 Salamajärven kansallispuisto

Taulukko 4. Salamajärven kansallispuisto - kehittämisen tavoitteet ja keinot	
Palvelurakenteet	
Kehittämistarve	**Keinot**
Kulkemisen turvaaminen ja pinnan kulumisen estäminen	Pitkospuiden korjaaminen, tason nostaminen ja osittainen kestävöinti
Huonokuntoisten (vaarallisten) pitkospuiden poistaminen ja kulun turvaaminen muutoin	Polkujen kestävöinti
Taukopaikat	1-2 selkeää taukopaikkaa lisää, mm. Pahanpu-ron lenkin varrelle Kangasjärven rantaan
Lintumatkailun edellytysten parantaminen	Heikinjärven luontotornin päivittäminen vastaa-maan kansainvälisiä ryhmiä
Lisäpaikkoja majoitukseen	Uusi vuokratupa alueen reittien varrella (esim. Sääksjärvi)
Esteettömien rakenteiden lisääminen palvele-maan seniorimatkailijoita sekä erityisryhmiä	Lähelle Koirasalmea, Pahanpuron lenkin yhtey-teen
Kulttuuriperinnön säilyttäminen	Niittylatojen ym. rakenteiden entisöinti
Opastusviestintä	
Kehittämistarve	**Keinot**
Kylttien oikeinkirjoitus tarkistettava	Kirjoitusasujen yhtenäistäminen • Pahanpuron → Pahapuron
Etäisyysmerkinnät merkittävä opastuksiin	Kaiverrettava viittoihin

Epäselvä viitoitus uusittava; mm. Pahapuron lenkin ja Vasan kierroksen erkanemiskohta Koirajärven eteläpäässä	Viitta risteykseen Vasan kierrokselle
Tietoa reitin alussa ja/tai reitillä poikkeukselliset säännöt luonnonpuiston alueella	Kansallispuiston ja luonnonpuiston ero selitettävä jossakin kävijälle
Esitteen kartta epäselvä	Siirrettävä kota- ja tulipaikkaikonit Pahapuron lenkin päältä
Infotauluja lisää liittyen alueen erityispiirteisiin	Tällä hetkellä ainakin niittysuoladolla, voisi olla myös • Kasvillisuudesta • Eläimistä • Tervapirtin kiukaalla • Kangasjärven rannan kirkkokivellä
Kiertosuunta merkittävä selkeämmin	Myötäpäivään vai molempiin suuntiin